

Sygn. akt I CSK 232/17

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Grzegorz Misiurek

Protokolant Beata Rogalska

w sprawie z wniosku Spółdzielni Mieszkaniowej "[...]" w W.
przy uczestnictwie [...] Spółki [...] spółki z o.o. w W. i Miasta W.
o ustanowienie służebności przesyłu,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 24 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 23 listopada 2016 r., sygn. akt V Ca [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 10 listopada 2015 r. Sąd Rejonowy w W. w sprawie z wniosku Spółdzielni Mieszkaniowej „[...]” w W. (dalej: „Spółdzielnia”) z udziałem [...] Spółki [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. (dalej: „[...]S[...]”) i W. o ustanowienie służebności przesyłu umorzył postępowanie w zakresie dotyczącym ustanowienia służebności przesyłu na nieruchomości położonej w W. przy ulicy K., stanowiącej działkę ewidencyjną nr [...], wobec cofnięcia wniosku i oddalił wniosek w pozostałym zakresie.

Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawczyni jest użytkownikiem wieczystym szeregu nieruchomości gruntowych, objętych wnioskiem. Nieruchomości te były objęte działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. nr 50, poz. 279 ze zm.) i z dniem jego wejścia w życie przeszły na własność gminy W.. Po likwidacji samorządu terytorialnego w 1950 r. stały się własnością Skarbu Państwa. Następnie z dniem 27 maja 1990 r. tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 10 maja 1990 r.- Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 32, poz. 191, ze zm. - dalej: „ustawa z dnia 10 maja 1990 r.”) nieruchomości te uległy komunalizacji z mocy prawa i stały się własnością Dzielnicy Gminy W., a następnie W.. Ustanowienie prawa użytkowania wieczystego na rzecz Spółdzielni nastąpiło na podstawie umów zawartych w latach 1989-1991 z właścicielem tych nieruchomości. Przez przedmiotowe nieruchomości przebiega sieć gazowa, wybudowana w latach 1965-1978 r., jako inwestycja [...] Dyrekcji Inwestycji Spółdzielczych w W., na wyłączne potrzeby Spółdzielni Mieszkaniowej „[X]”, która następnie została przekształcona w Spółdzielnię Mieszkaniową „[...]”. W okresie jej budowy i eksploatacji, aż do dokonanej z mocy ustawy komunalizacji, właścicielem nieruchomości był wyłącznie Skarb Państwa. Sieć gazowa była początkowo eksploatowana przez przedsiębiorstwo państwowe, działające pod nazwą [...] Zakłady [...] (dalej: „[...]Z[...]”), będące poprzednikiem prawnym uczestnika postępowania [...]S[...]. [...]Z[...] oraz ich następcy prawni, eksploatując sieć gazową korzystali z części nieruchomości będących wówczas własnością Skarbu Państwa. Sieć gazowa posadowiona jest na objętych wnioskiem

nieruchomościach od około czterdziestu lat i służy zaopatrzeniu w paliwo gazowe mieszkańców bloków, będących w zasobach Spółdzielni. Obecnie czynnościami związanymi z eksploatacją, konserwacją i modernizacją wszystkich urządzeń gazowych znajdujących się na nieruchomościach objętych wnioskiem zajmuje się [...]S[...]. Między wnioskodawczynią, a poprzednikiem prawnym uczestnika [...] Spółką [...] spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. doszło do zawarcia umowy nieodpłatnego ustanowienia służebności przesyłu w odniesieniu do sieci gazowej, na przysługującym spółdzielni prawie użytkowania wieczystego do działek 1/3 i 1/6, a w odniesieniu do działki [...] za jednorazowym wynagrodzeniem w kwocie 1.980 zł.

Sąd Rejonowy przyjął, że służebność przesyłu może być ustanowiona nie tylko na nieruchomości, ale również na prawie użytkowania wieczystego, zatem użytkownik wieczysty jest legitymowany do złożenia wniosku o ustanowienie służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego. Jednak możliwość ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego należy odnosić do okoliczności konkretnego przypadku, a poczynione w sprawie ustalenia faktyczne przemawiają, zdaniem tego Sądu, przeciwko uwzględnieniu wniosku. Z ustaleń poczynionych w sprawie wynika, że sieci gazowe zostały wybudowane w latach 70-tych ubiegłego wieku przez przedsiębiorstwo państwowe, za zgodą ówczesnego właściciela Skarbu Państwa. W dacie ustanowienia prawa użytkowania wieczystego na rzecz wnioskodawczyni sieci gazowe znajdowały się na nieruchomościach i były od kilkadziesiąt lat eksploatowane. Wnioskodawczyni, w dacie ustanowienia na jej rzecz użytkowania wieczystego, знаła stan prawny i faktyczny nieruchomości, będących przedmiotem tych umów i wiedziała, że na tych gruntach znajdują się sieci gazowe. Taki stan rzeczy czyni celowym ustanowienie służebności na nieruchomości, a nie na prawie użytkowania wieczystego, skoro w chwili jego ustanowienia istniał stan wpływający na wartość nieruchomości, a w konsekwencji wysokość opłaty z tytułu użytkowania wieczystego. Podkreślił, że służebność przesyłu powinna zapewnić przedsiębiorcy trwałą i stabilną tytuł do korzystania z urządzeń przesyłowych i z tego względu powinna obciążać co do zasady nieruchomość, zwłaszcza gdy została ona oddana w użytkowanie wieczyste po dacie posadowienia na niej infrastruktury przesyłowej.

Zdaniem Sądu Rejonowego wnioskodawczyni nie wykazała, że zachodzi uzasadniona potrzeba ustanowienia za wynagrodzeniem służebności przesyłu na ograniczonym w czasie prawie użytkowania wieczystego, w sytuacji gdy istnieje możliwość obciążenia służebnością przesyłu samej nieruchomości. Zaznaczył, że właściciel nieruchomości W., będące uczestnikiem postępowania, nie przyłączyło się do wniosku ani nie wniosło o ustanowienie służebności przesyłu na tych nieruchomościach.

Postanowieniem z dnia 23 listopada 2016 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację wnioskodawczyni, dzieląc ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy. Nie zgodził się jedynie z ustaleniem, że Spółdzielnia ponosi niższe opłaty z tytułu użytkowania wieczystego w związku z posadowieniem na nieruchomości infrastruktury przesyłowej, wskazując że okoliczność ta nie wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Sąd Okręgowy zgodził się również z oceną prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. Podzielił stanowisko tego Sądu, co do dopuszczalności ustanowienia służebności na prawie użytkowania wieczystego i konieczności analizy zasadności tego rodzaju wniosku w kontekście konkretnych okoliczności sprawy. Wykazane przez przedsiębiorstwo przesyłowe okoliczności, tj. historia budowy gazociągu, jego istnienie w dacie oddawania gruntu w użytkowanie wieczyste i wiedza spółdzielni mieszkaniowej o jego posadowieniu i dostarczaniu nim gazu do jej zasobów oraz możliwość ustanowienia służebności na prawie silniejszym, jakim jest własność nieruchomości - zdaniem Sądu Okręgowego - przemawiają jednak za brakiem legitymacji czynnej po stronie wnioskodawczyni. Wskazał, że legitymacja przysługiwałaby wyłącznie właścicielowi, który będąc uczestnikiem postępowania, nie zajął jednoznacznego stanowiska w przedmiocie żądania ustanowienia służebności. Zaznaczył, że za przyłączenie się do wniosku nie można uznać - wbrew twierdzeniom wnioskodawczyni - jego stanowiska co do wypłaty wynagrodzenia, które jest prawem zależnym od ustanowienia służebności.

Sąd Okręgowy stwierdził, że niezależnie od powyższego, wniosek podlegałby oddaleniu, już z tej przyczyny, że przedsiębiorstwo przesyłowe należałoby uznać za posiadające tytuł prawny do władania spornymi nieruchomościami, skoro gazociąg był budowany przez Skarb Państwa, jako

właściciela gruntu i inwestora na potrzeby przedsiębiorstwa państwowego, zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami. Posiadaniu tytułu prawnego nie przeczy sam fakt nie wydania decyzji w trybie art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (jedn. tekst: Dz. U. z 1974, nr 10, poz. 64 ze zm., dalej u.z.t.w.n.).

W skardze kasacyjnej wnioskodawczyni zaskarżając postanowienie Sądu Okręgowego w całości, zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 305¹ k.c. przez błędną wykładnię oraz niezastosowanie, polegające na przyjęciu, że pomimo braku decyzji wydanej w trybie art. 35 ust. 1 i 2 u.z.t.w.n. przedsiębiorca przesyłowy posiada tytuł prawny do posiadania przedmiotowych nieruchomości o treści odpowiadającej służebności przesyłu oraz art. 305² § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię oraz niezastosowanie, polegające na przyjęciu, że pomimo faktu, że przedsiębiorca przesyłowy odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., zaś właściciel nieruchomości pozostawia wniosek użytkownika wieczystego do uznania sądu, jednocześnie nie sprzeciwiając się wnioskowi, to użytkownik wieczysty nie jest czynnie legitymowany do wystąpienia z wnioskiem o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem. Wskazując na powyższe zarzuty wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Już po wydaniu zaskarżonego postanowienia i wniesieniu skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2017 r., III CZP 101/16 (OSNC 2017 r., nr 11, poz. 123) stwierdził, że służebność przesyłu może być ustanowiona na prawie użytkowania wieczystego; użytkownik wieczysty nie może jednak skutecznie żądać ustanowienia takiej służebności, jeżeli urządzenia przesyłowe - zainstalowane przez przedsiębiorstwo państwowe w okresie obowiązywania jednolitej własności państwowej - znajdowały się na nieruchomości Skarbu Państwa przed oddaniem jej w użytkowanie wieczyste. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę podziela stanowisko

zawarte w przytoczonej uchwale, co przesądza o bezzasadności skargi kasacyjnej, wobec identyczności stanu faktycznego będącego przedmiotem oceny składu orzekającego w rozpoznawanej sprawie oraz w uchwale wydanej w składzie poszerzonym.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie od początku obowiązywania kodeksu cywilnego prezentowany jest pogląd o dopuszczalności obciążenia prawa użytkowania wieczystego służebnościami gruntowymi (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 października 1968r., III CZP 98/68, OSNCP 1969, nr 11, poz. 188, z dnia 29 listopada 1972 r., III CZP 82/72, OSNCP 1973, nr 7-8, poz. 125, z dnia 29 maja 1974 r., III CZP 21/74, OSNCP, 1975, nr 4, poz. 55, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1969 r., III CRN 360/68, OSNCP 1969, nr 12, poz. 222 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1974 r., III CRN 316/73, OSNCP 1974, nr 11, poz. 1970, z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 21/08, nie publ., z dnia 15 października 2008 r., I CSK 135/08, OSNC - ZD 2009, nr C, poz. 62, z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 674/08, nie publ., i z dnia 22 kwietnia 2015 r., III CZP 5/15, nie publ.).

Po wydaniu uchwały z dnia 16 maja 2017 r. za ukształtowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego można również uznać pogląd o dopuszczalności ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2015 r., III CZP 49/15, nie publ., z dnia 3 lutego 2016 r., V CSK 105/15, nie publ., i z dnia 29 czerwca 2016 r., V CSK 2/16, nie publ.). Za stanowiskiem tym przemawia podobieństwo użytkowania wieczystego do prawa własności, brak wyłączenia tego rodzaju obciążeń prawa (będących węższym zakresem pojęciowym, niż rozporządzenie prawem) przez art. 233 k.c., jak i wyraźne potwierdzenie przez ustawodawcę możliwości powstania takiego prawa w art. 84 ust. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stocznioowego (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 592). Skoro prawo użytkownika wieczystego do korzystania z nieruchomości gruntowej oddanej mu w użytkowanie wieczyste jest skuteczne także w stosunku do właściciela gruntu, to właściciel nie powinien decydować o tym w jaki sposób ma przebiegać służebność przesyłu, a tym samym wyłączać

uprawnienia użytkownika wieczystego do korzystania z gruntu przyznanego umową o oddanie mu gruntu w użytkowanie wieczyste oraz wynikającego z ustawy i zasad współżycia społecznego. Przyjętemu rozwiązaniu nie stoją na przeszkodzie ewentualne trudności przy ocenie pierwszeństwa praw rzeczowych ograniczonych, skoro ograniczone prawa rzeczowe istniejące na nieruchomości przed oddaniem jej w użytkowanie wieczyste, są skuteczne wobec użytkownika wieczystego. W konsekwencji obciążenia ustanowione na prawie użytkowania wieczystego nie mogą kolidować, z obciążeniami nieruchomości, które powstały przed oddaniem nieruchomości w użytkowanie wieczyste. Nie zachodzi również obawa uzyskania przez użytkownika wieczystego podwójnej korzyści w postaci wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu oraz z tytułu obniżenia opłat rocznych z powodu ustanowienia służebności przesyłu. Obciążenie użytkowania wieczystego służebnością ma wpływ na wartość tego prawa, a nie na wartość nieruchomości. Również istota użytkowania wieczystego, jako prawa silniejszego od każdego z ograniczonych praw rzeczowych, pozwala na zapewnienie przedsiębiorcy przesyłowemu stosunkowo trwałego uprawnienia.

Potwierdzona w orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszczalność ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego, nie oznacza, że możliwe było zrealizowanie tego uprawnienia w realiach sprawy, w której wniesiono skargę. Sąd Okręgowy nie naruszył art. 305² § 2 k.c. przyjmując, że nie jest dopuszczalne ustanowienie służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego, w stanie faktycznym sprawy w którym infrastruktura przesyłowa została posadowiona przez przedsiębiorstwo państwowe na gruncie Skarbu Państwa, w czasie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej, przed ustanowieniem prawa użytkowania wieczystego.

Oceny tej nie zmienia eksponowana przez skarżącą postawa właściciela nieruchomości, który pozostawił wniosek użytkownika wieczystego do uznania Sądu, domagając się, w razie jego uwzględnienia, zasądzenia części wynagrodzenia na swoją rzecz. Ustanowienie służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego, nie dotyczy interesów właściciela nieruchomości, nie obciąża bowiem, przysługującego mu prawa. W konsekwencji domaganie się przez właściciela zasądzenia części wynagrodzenia za ustanowienie służebności

przesyłu pozbawione jest podstaw prawnych, właściciel nieruchomości nie może się bowiem domagać wynagrodzenia za obciążenie prawa użytkowania wieczystego, które mu nie przysługuje.

Według zasady jednolitej własności państwowej (art. 128 k.c.) obowiązującej do czasu wejścia w życie w dniu 1 lutego 1989 r. ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 3, poz. 11), Skarb Państwa był wyłącznym podmiotem uprawnień dotyczących mienia państwowego, a państwowe osoby prawne wykonywały jedynie te uprawnienia w imieniu własnym, ale na rzecz Skarbu Państwa. Państwowe osoby prawne (do których należały przedsiębiorstwa państwowe) - w granicach swojej zdolności prawnej - wykonywały względem zarządzanych przez nie części mienia ogólnonarodowego uprawnienia płynące z własności państwowej (por. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1961 r., I CO 20/1961, OSN 1962, nr 2, poz. 41, z dnia 7 listopada 1980 r. - zasada prawna - III CZP 2/80, OSNCP 1981, nr 4, poz. 47, i z dnia 18 czerwca 1991 r. - zasada prawna - III CZP 38/91, OSNCP 1991, nr 10-12, poz. 118). Zniesienie konstrukcji jednolitej własności państwowej nie spowodowało natomiast automatycznie przekształcenia przysługujących przedsiębiorstwom państwowym uprawnień przysługujących im do części mienia ogólnonarodowego pozostających w ich zarządzie, w tym także do eksploatacji znajdujących się na gruntach Skarbu Państwa urządzeń infrastruktury przesyłowej. Przekształcenie zarządu w odniesieniu do gruntów w prawo użytkowania wieczystego, a w odniesieniu do znajdujących się na tych gruntach budynków, innych urządzeń i lokali w prawo własności nastąpiło w dniu 5 grudnia 1990 r. na podstawie art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. Nr 91, poz. 455), natomiast w odniesieniu do innych składników majątkowych - również w prawo własności - przekształcenie dokonało się w dniu 7 stycznia 1991 r. na podstawie art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991 r., Nr 2, poz. 6); por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., - zasada prawna - III CZP 38/91 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2015r., IV CSK 514/14, nie publ.).

W stanie faktycznym sprawy sieć przesyłowa została posadowiona przez przedsiębiorstwo państwowe na gruncie Skarbu Państwa, a nieruchomości objęte postępowaniem stały się własnością gminy dopiero w drodze komunalizacji (27 maja 1990 r.). Nabycie mienia przez gminę nie mogło jednak naruszać praw osób trzecich, stawała się ona zatem właścicielem nieruchomości na której były już posadowione urządzenia przesyłowe wstępując w sytuację prawną Skarbu Państwa (art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 10 maja 1990 r.). Z kolei wnioskodawczyni nabyła prawo użytkowania wieczystego dopiero w latach 1989-1991.

W takiej sytuacji podzielić należy stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu uchwały z dnia 16 maja 2017 r., że posadowienie urządzeń przesyłowych przez przedsiębiorstwo państwowe w okresie obowiązywania zasady jednolitego funduszu własności państwowej na gruncie stanowiącym własność Skarbu Państwa, które w następstwie przekształceń własnościowych na początku lat 90- tych ubiegłego wieku stało się z mocy prawa ich właścicielem, ale nie nabyło praw do tego gruntu, gdyż inny podmiot stał się z mocy prawa jego właścicielem, doprowadziło do powstania sytuacji faktycznej rodzącej skutki prawne w relacjach między właścicielem nieruchomości, a przedsiębiorcą przesyłowym. Użytkownik wieczysty nie jest następcą prawnym właściciela, wobec czego powstanie użytkowania wieczystego ex lege lub umownie nie mogło doprowadzić do przejścia na niego praw i obowiązków w zakresie regulacji tytułu prawnego przedsiębiorcy przesyłowego do gruntu. Wnioskodawczyni będąca użytkownikiem wieczystym, nabyła swoje prawo z istniejącym ograniczeniem nieruchomości, ma zatem obowiązek trwałego znoszenia stanu ukształtowanego położeniem zainstalowanych na gruncie urządzeń przesyłowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa przesyłowego i czynności niezbędnych do zapewnienia prawidłowej ich eksploatacji. Użytkowanie wieczyste nie może kolidować z obciążeniami nieruchomości, które powstały przed oddaniem jej w użytkowanie wieczyste.

W stanie faktycznym sprawy regulacja tytułu prawnego przedsiębiorcy przesyłowego do nieruchomości gruntowej - jako przedmiotu własności - powinna nastąpić w stosunku do właściciela nieruchomości, a nie w stosunku do użytkownika wieczystego. W konsekwencji rozstrzygnięcie zagadnienia jaki tytuł

prawny do nieruchomości stanowiącej własność W. posiada uczestnik [...]S[...] nie jest konieczne w sprawie w której wniesiono skargę, dotyczącej wyłącznie wniosku użytkownika wieczystego o ustanowienie służebności przesyłu na użytkowaniu wieczystym.

Stwierdzić jedynie można, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego są w tym zakresie prezentowane różne stanowiska. W wyroku z dnia 28 czerwca 2005 r., I CK 14/05 (nie publ.) Sąd Najwyższy stwierdził, że zezwolenie przez właściciela na założenie instalacji przesyłowych i ich eksploatację kształtuje nowy stan prawny, powodując nawiązanie między przedsiębiorstwem, a właścicielem nieruchomości stosunku cywilnoprawnego charakteryzującego się trwałością i ciągłością. Trwałość i ciągłość tego stosunku wynika z jego natury i jedynie w wyjątkowych wypadkach właściciel może spowodować zniesienie tego stosunku przez żądanie likwidacji założonych urządzeń. W postanowieniu z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14 (nie publ.), przyjęto, że uwłaszczenie nie mogło doprowadzić do radykalnego zakłócenia funkcjonowania przedsiębiorstw państwowych, zatem użytkownik wieczysty ma trwały obowiązek znoszenia stanu ukształtowanego położeniem zainstalowanego na gruncie urządzenia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa przesyłowego i czynności niezbędnych do zapewnienia prawidłowej eksploatacji tego urządzenia. Określano także, stosunek między właścicielem gruntu, a przedsiębiorcą przesyłowym jako obligację realną, jednak przyjęcie takiej koncepcji w dalszym orzecznictwie zostało zanegowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2011 r., II CSK 85/10, OSNC - ZD 2011, nr A, poz. 11 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2011 r., III CZP 78/11, nie publ.). Wyrażany jest również pogląd, że przekazanie na własność przedsiębiorcy składników majątku, z których wcześniej w ramach zasady jednolitego funduszu własności korzystał, jako ze składnika mienia Skarbu Państwa prowadzi do powstania ex lege służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Wskazuje się, że za takim rozwiązaniem przemawiają względy funkcjonalne, skoro dalsze korzystanie z urządzeń przesyłowych, po wyodrębnieniu osobnego majątku przedsiębiorstwa państwowego, wymagało przypisania tytułu prawnego do ich utrzymywania i eksploatacji na cudzym gruncie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08,

nie publ., z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 509/15 i IV CSK 510/15, i z dnia 17 czerwca 2016 r., IV CSK 531/15, nie publ.). Przeciwno takiemu rozwiązaniu przemawiają natomiast względy systemowe i konstrukcyjne, w tym brak oparcia koncepcji „quasi - służebności przesylu z mocy prawa” w jakimkolwiek przepisie prawa, stworzeniu przez orzecznictwo normy mającej skutek wywłaszczający, z pominięciem zasady zamkniętego katalogu nabycia praw rzeczowych, jak i naruszenia w ten sposób zakazu retroakcji prawa. Zagadnienie to będzie przedmiotem rozstrzygnięcia w składzie powiększonym w sprawie III CZP 50/17.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że inny jest charakter władania cudzą nieruchomością w zakresie służebności gruntowej, o treści odpowiadającej służebności przesylu (po dniu 3 sierpnia 2008 r. - służebności przesylu), a inny w związku z wydaniem w stosunku do jej właściciela decyzji mającej podstawę w art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n. Decyzja taka prowadziła do legalnego zajęcia działki pod urządzenia przesylowe, prowadząc do wywłaszczenia właściciela nieruchomości przez trwałe ograniczenie jego prawa, a nie do nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesylu (por. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 r., III CZP 87/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz. 68). Podnoszone w skardze kasacyjnej zagadnienie nie legitymowania się przez uczestnika decyzją wydaną na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 u.z.t.w.n., co ma świadczyć o braku tytułu prawnego przedsiębiorcy przesylowego do eksploataowania sieci przesylowej na nieruchomościach objętych wnioskiem, jest nieadekwatne do stanu faktycznego sprawy. Co oczywiste, decyzja taka nie mogła być wydana, skoro budowa urządzeń przesylowych oznaczała wzniesienie ich przez Skarb Państwa, działający przez przedsiębiorstwo państwowe, na swojej własnej nieruchomości. Z istoty rzeczy, ani lokalizacja, ani eksploataowanie tych urządzeń, nie wymagały żadnego osobnego tytułu, skoro właściciel prowadził inwestycję na swoim własnym gruncie. Sąd Okręgowy nie naruszył zatem art. 305¹ k.c. przyjmując, że brak decyzji wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 u.z.t.w.n. nie przesądza o braku tytułu prawnego przedsiębiorcy przesylowego do zajmowania nieruchomości.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną.

jw